

Олександр Поздняков
(Івано-Франківськ)

ЕКСТРАЛІНГВАЛЬНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ СУЧАСНОГО НІМЕЦЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ

Формування словникового складу сучасного німецького молодіжного сленгу є складним процесом, на який впливають не тільки лінгвальні чинники, а й екстралінгвальні, насамперед, психологічні та соціальні.

Екстралінгвальні чинники – це всі ті стимули розвитку словникового складу, які відносяться до реалій, до реальної дійсності, в умовах якої здійснюється функціонування і розвиток конкретної мови або окремих її компонентів. Вони здатні викликати різного роду зміни у лексиці: появу нових назв, заміну і повне відторгнення старих назв, перерозподіл значень у відповідній групі синонімів і близьких за значенням слів тощо.

Актуальність статті визначається активізацією психо- і соціолінгвістичних досліджень німецького молодіжного сленгу в сучасній германістиці.

Метою статті є визначення позамовних чинників, які детермінують розвиток лексичного складу сучасного німецького молодіжного сленгу, появи нових, а також трансформації значень уже існуючих слів та виразів.

У ході здійсненого дослідження проаналізовано низку праць провідних германістів, зокрема, Г. Еманна, Г. Генне, К.-П. Мюллера-Турау, У. Пьоркзена, Ю. Ціннекена, П. Шлобінські, М. Гайнеманн, Е. Нойланд, Г. Баузінгера, М. Горкса та виявлено наступні екстралінгвальні чинники, які впливають на розвиток сучасного німецького молодіжного сленгу.

1. Прагнення за допомогою мови виокремити себе з-поміж інших вікових груп та дистанціюватися від них. Важливим, проте не визначальним чинником, що дає поштовх до виникнення молодіжної лексики, є тенденція

до сепаратизму, поступове виокремлення молоді у сучасному суспільстві, що призводить до утвердження її як специфічної вікової групи з власними нормами та правилами поведінки [11, с.6].

Причини цього процесу слід шукати в особливостях функціонування самого суспільства, його плюралістичності та високій інституціоналізації соціальних структур. У даному середовищі контакти молоді з представниками інших вікових груп зводяться до мінімуму. Внаслідок такої вікової сегрегації зростає концентрація молоді на внутрішній сфері. Серед найрізноманітніших систем поглядів та організації відносин молоді люди надають перевагу товариству своїх ровесників – не в останню чергу через те, що їх контакти з однолітками будуть краще сприйняті та зрозумілі, що, власне диктується самим суспільством. Відносна вікова гомогенність даної групи сприяє оптимізації взаємодії її членів та розподілу ними відповідних ролей [4, с.32].

Незважаючи на тенденцію до дистанціювання молоді від інших вікових груп, не можна стверджувати про її повну соціальну ізоляцію. Існуючи та розвиваючись як окремий, специфічний соціальний організм, молодь взаємодіє з іншими прошарками гетерогенного суспільства, що, у свою чергу, виражається в її лексичному запасі.

Водночас специфічний за своєю суттю молодіжний сленг можна розглядати як вираз колективного почуття власної вартості, так і засіб відмежування від дорослих. З цього приводу варто навести слова Ю.Ціннекена, який зауважує: “Група являє собою соціальне середовище, що покриває захисною оболонкою раними “Я” молодих людей, і водночас є приводом відчуття самоствердження та підвищення власного статусу у товаристві” [17, с.39]. У такому випадку чітко простежується прагнення до ідентифікації, виокремлення молоді на фоні інших вікових груп, намагання створити власну структуру відносин та коло інтересів, що повинне виражатися відповідною системою мовних знаків, розуміння та активне вживання яких вказує на приналежність до даної групи [9, с.5].

Тенденція до диференціації спостерігається не лише у відношенні молоді до інших вікових груп, але й неоднорідності власне молоді як вікової групи. Молоді люди часто об'єднуються у групи за інтересами, що можна вважати типово молодіжною особливістю [8, с.5].

На сучасному етапі розвитку молодіжної культури феномен утворення груп виражається у виникненні так званих “груп рівних” (англ. Peer-Group), які визначаються як “групи молоді приблизно одного віку, функція яких полягає у орієнтації при переході від регульованого сімейними відносинами дитинства до дорослого життя” [3, с.606]. Усвідомлення себе членом групи (Wir-Bewusstsein) [14, с.295] виникає на основі спільних інтересів до певного виду спорту, музичного стилю чи моди і зумовлює відмежування від не-членів групи (Ihr-Entfernung) [12, с.24], яке виражається також у мові.

За К. Верлі, “різним груповим ідеалам відповідають різні зразки ототожнення, які у молодому віці відіграють велику роль” [16, с.10]. На думку К. Біффі, “існує тісний взаємозв'язок між ототожненням себе з іншими (реальними або ідеальними) особами і становленням особистості: процес ототожнення сприяє формуванню власного “Я” [2, с.247].

Часто трапляється, що дорослі (батьки, вчителі, соціальні педагоги) намагаються використати специфічну молодіжну лексику, щоб проникнути у внутрішній світ молодих людей, бути краще ними сприйнятими. Проте ці спроби завжди є марними, оскільки вони позбавлені автентичності. У свою чергу, використання дорослими молодіжної лексики молодь сприймає як спробу втручання в її особливу, інтимну сферу існування. “Молоді люди прагнуть за допомогою мовного коду демонстративно відмежуватися від дорослих. Внаслідок цього вони отримують щось недоступне дорослим. Порада у даній ситуації : не намагайтеся в це достеменно вникати, залиште Вашим дітям їх маленькі таємниці. Це збереже Ваші нерви – і здебільшого за різкими словами приховуються цілком невинні речі” [15, с.17].

Така подвійна функція німецького молодіжного сленгу (з одного боку – як специфічного комунікативного зразка, що вказує на приналежність до

даної вікової групи, з іншого – як засобу демонстрації соціального відмежування) стосується й проблеми мовного ригоризму. Молоді люди схильні до екстремального відображення як свого внутрішнього світу почуттів, так і оточуючої їх реальності.

Напр.: *überultraoberaffengeil – besonders schön, interessant*
super – hervorragend, besonders schön

Утворення слів такого типу як засобу вираження власного ставлення до життя пояснюється, передусім, віковими особливостями.

2. Прагнення гри, інновації, експерименту з мовним матеріалом. Молодіжний сленг виступає і як засіб вираження потреби в індивідуальній оригінальності та креативності.

Осмислення власної індивідуальності та спонтанні пізнання шляхом творчості в процесі особистісного виокремлення є елементарними і основними характеристиками “молодіжної фази” (“Jugendphase”), котру проходить індивід у процесі свого розвитку. У цьому розумінні мова потрапляє у так зване “ігрове поле” молоді [4, с.31].

На думку психолога К.-П. Мюллера-Турау, для більшості молоді генерації мова є ігровим матеріалом, користування яким приносить задоволення лише тоді, коли вирішуються задумані ігрові завдання [10, с.13].

Отже, одна з особливостей німецького молодіжного сленгу полягає в тому, що молодь після дитячої фази опанування мови проходить фазу мовного профілювання, яке відбувається індивідуально та сприймається як гра. Зміна значень слів, смислові трансформації, жартівливі та несподівані ефекти, загальна тенденція до неофілії є ознаками лексики німецького молодіжного сленгу [5, с.20].

Напр.: *Bodenturner – Denkwerg*
Rattenpisse – süßlich schmeckendes Getränk
Himmelpisse – Dauerregen

3. Можливість компенсації мовної невпевненості за допомогою імпровізації та відхилення від стандартизованих норм. Специфічністю

висловлювань молодь намагається компенсувати свою невпевненість. За феноменом німецького молодіжного сленгу з його численними неологізмами, підсиленими та гіперболізованими виразами, вигуками, частками криється невпевненість у користуванні мовним матеріалом, що виражається в систематичному порушенні традиційних норм. Прояви такої “мовної невпевненості” спостерігаються у значній масі молодих носіїв мови [8, с.34].

Особливо часто у комунікації молодих людей зустрічається обрив одного речення (апозиопеза) з приєднанням до нього початку наступного, а також логічна непослідовність у мові (анаколуф), при якій обривається і замінюється новою лише частина конструкції речення. Сюди можна віднести надзвичайно часте вживання модальних часток, характерних слів, які виражають невпевненість. Всі ці явища надають молодіжному мовленню перенасиченого словесного забарвлення і свідчать про труднощі, з якими стикається молодий мовець при спробі точної передачі значення слова чи суті контексту [1, с.150].

Чим більше сумнівів викликає у мовця його висловлювання, тим старанніше він намагається за допомогою використання даних слів досягти вищого ступеня достовірності [4, с.32]. Проте слід зазначити, що всі перераховані вище форми вираження, які розцінюються як індикатори невпевненості, зустрічаються не лише у молодіжних текстах. Такі мовні елементи є типовими і для комунікації багатьох дорослих носіїв мови. У зв'язку з цим важливо наголосити, що неточні й подекуди грубі вирази в жодному випадку не є свідченням несформованого мислення чи невміння формулювати власні думки. Найчастіше причина криється у тому, що багато загальноновживаних у стандартизованій німецькій мові слів у лексичному запасі сучасної молоді замінено новоутвореними еквівалентами [5, с.16].

Напр.: *Pfaffengelabere – Predigt*

Super-Beziehung – Liebe

4. Спроба вираження за допомогою мовних засобів протесту проти правил та умовностей світу дорослих. Одним із чинників, що обумовлює

існування специфічної молодіжної лексики є протест проти існуючих цінностей та умовностей. Цим окремі лінгвісти намагаються пояснити прагнення молоді до експресивно-емоційного забарвлення висловлювань.

Молоді люди свідомо демонстративно відмовляються від стандартизованих мовних зразків. Вони вбачають у слензі, в першу чергу, засіб вираження протесту проти (на їх погляд) убогості мови світу дорослих та протилежність до встановлених норм та умовностей, які вважають відображенням пережитків минулого [6, с.10].

Напр.: *anbaggern – jdn. ansprechen, zu jdm. Kontakt aufnehmen*

knutschen – küssen

mampfen – essen

Стандартизована німецька мова не є придатною для вербалізації специфічного внутрішнього світу молоді та реалізації її потреб у щирому, експресивному спілкуванні. Через це молодь трансформує статичну, на її думку, мову світу дорослих. Однак на рівні загальнонаціональної німецькомовної комунікації такі дії є, за У. Пьоркзенем, “Сизифовою працею” [13, с.44].

5. Потреба афективно-емоційного вираження. Даний чинник пояснюється психологічними особливостями представників даної вікової групи. Як відомо з психології, накопичена агресія виражається через конкретні дії або ж вербально. У цьому розумінні лексику німецького молодіжного сленгу можна розглядати як альтернативу демонстрації негативних емоцій: хто реагує вербально, не має потреби виливати агресію на реальних об'єктах оточуючого середовища [7, с.28]. Оскільки молодь у своєму повсякденному житті стикається з численними конфліктами та протиріччями, які вона не може вирішити, то враження від цих подій накопичуються і знаходять своє вираження у лексичному складі німецького молодіжного сленгу [6, с.11].

У зв'язку з цим слід вказати також на гіпертрофовані почуття страху, радості і незадоволення молодих людей, вплив яких сприяє широкому

використанню гротескно-перебільшених та фігурально-асоціативних висловлювань.

Напр.: *zombig, galaktisch, kosmisch, gigantisch – sehr schön*

Larry – alberner Kerl

Larry machen – Spaß machen

Вплив вказаних вище чинників на розвиток молодіжного сленгу визначає наступні комунікативні переваги у порівнянні із загальнонаціональною німецькою мовою:

- конкретність, яскравість;
- економія мовних засобів;
- суб'єктивність висловлювань, що сприяє уникненню узагальнених суджень;
- гнучкість, нестандартність, нехтування правилами на користь задоволення комунікативних цілей.

Отримані результати свідчать, що формування лексики сучасного німецького молодіжного сленгу є обумовленим багатьма чинниками комплексним процесом. Перспективним у такому контексті вважаємо його дослідження як об'єкту окремих соціальних впливів, зокрема інформаційних і субкультурних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bausinger H. Sprachmoden und ihre gesellschaftliche Funktion // Sprache der Gegenwart. – Düsseldorf, 1974. – S. 252.
2. Biffi C. Die “Spice Girls”, ihre weiblichen Fans und die drei Wirklichkeiten // Ammann D., Moser H., Vaissiere R. Kritische Beiträge zum Textbegriff. – Zürich: Pestalozzianum, 1999. – S. 243-267.
3. Duden: Fremdwörterbuch / unter Mitw. Von Maria Dose. – Mannheim: Bibliographisches Institut (u. a.), 1990. – Ausgabe 5, neu bearb. und erw. Aufl. – 832 S.
4. Ehmann H. Jugendsprache und Dialekt: Regionalismen im Sprachgebrauch von Jugendlichen. – Opladen: Westdeutscher Verlag, 1992. – 252 S.

5. Ehmann H. Affengeil: Ein Lexikon der Jugendsprache. – München: Beck, 1996. – 155 S.
6. Ehmann H. Voll konkret: das neuste Lexikon der Jugendsprache. – München: Beck, 2001. – 159 S.
7. Heinemann M. Kleines Wörterbuch der Jugendsprache. Wörter-Wendungen-
Texte. – Leipzig: Bibliographisches Institut, 1989. – 122 S.
8. Henne H. Jugend und ihre Sprache: Darstellung, Materialien, Kritik.– Berlin;
New York: de Gruyter, 1986.– 358 S.
9. Horx M. Trendwörter von Acid bis Zippies: Lexikon. – Düsseldorf; Wien; New
York; Moskau: Econ, 1996. – 249 S.
10. Müller-Thurau K.-P. Lass uns mal `ne Schnecke angraben: Sprache und
Sprüche der Jugendszene. – Düsseldorf: Econ, 1983. – 176 S.
11. Neuland E. Juendsprache. – Heidelberg: Groos, 1999. – 51 S.
12. Nowottnick M. Jugend, Sprache und Medien. Untersuchungen zu
Rundfunksendungen für Jugendliche. – Berlin; New York: de Gruyter,
1989. – 416 S.
13. Pörksen U. Eine Sprache ist viele Sprachen. Anmerkungen zu historischen
und gegenwärtigen Jugendsprachen und ihrer Kritik // Loccumer
Protokolle, 1985. – S. 173.
14. Reinke M. Jugendsprache // Heringer H.J. et al. Tendenzen der deutschen
Gegenwartssprache. – Tübingen: Niemeyer, 1993. – S. 295-322.
15. Schlobinski P., Heins H.-Ch. Jugendliche und “ihre“ Sprache:
Sprachregister, Jugendkulturen und Wertesysteme; empirische Studien. –
Opladen: Westdeutscher Verlag, 1998. – 236 S.
16. Wehrli Ch. Anglizismen in BRAVO. Eine empirische Untersuchung mit
Schülern. – Zürich: Studentendruckerei, 2002. – 234 S.
17. Zinneken J. Im Schulbunker wimmelt es nur von fiesen Hunden, Drachen und
alten Knackern // Pädagogik extra. – 1979. – № 4. – S. 39.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається проблема сучасного німецького молодіжного сленгу. Є багато різноманітних чинників, які здійснюють вплив на розвиток певної мови і її складових елементів. Автор аналізує роль екстралінгвальних чинників у процесі формування специфічного словникового складу німецького молодіжного сленгу. Наприкінці статті подано висновки.

Ключові слова: *молодіжний сленг, екстралінгвальні чинники, мовна ідентифікація, мовне експериментування, психологічний аспект, соціальний аспект.*

The article deals with the problem of the modern German youth slang. There are many different factors, which influence the development of the certain language and its components. The author analyses the role of the extralinguistic factors in the process of forming the specific German youth slang's vocabulary. At the end of article the conclusions are drawn.

Key words: *youth slang, extralinguistic factors, language identification, language experimentation, psychological aspect, social aspect.*